

5. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2001. – 598 с.
6. Статистичний щорічник України за 2008 рік. – К., 2009. – 568 с.
7. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 551 с.
8. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Мессель-Веселяка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

Лендел Михаил Андреевич, Виноградов Юрий Леонидович
СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЗАНЯТОСТИ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

В статье раскрыты подходы к анализу современного состояния занятости сельского населения, обозначены основные проблемы и проанализировано значение занятости в становлении рыночно ориентированной экономики. Изложен взгляд авторов на пути преодоления состояния безработицы сельского населения.

Ключевые слова: занятость населения, уровень зарегистрированной безработицы, трансформация национальной экономики, формирование рынка труда, агропромышленный комплекс, сельское хозяйство.

M. Lendjel, Yu. Vynogradov
CURRENT PROBLEMS IN RURAL EMPLOYMENT

The article deals with the approaches to the analysis of the current state of rural employment; outlined the main issues have been outlined and the value of employment in the establishment of a market-oriented economy has been analyzes. The views of authors on ways to overcome the state of unemployment in rural areas have been suggested.

Key words: employment, unemployment rate, the transformation of the national economy, the formation of the labor market, agroindustrial complex, agriculture.

Одержано: 03.06.2014 р.

УДК 94 (477) 092

Малець Олександр Омелянович,
*к.і.н., доцент кафедри суспільних дисциплін,
Мукачівський державний університет*

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті йдеться про створення сприятливих правових умов для гармонізації міжнаціональних і між конфесійних відносин в усіх сферах життєдіяльності краю; про сучасні методи оволодіння цінностями юриспруденції і народознавства, активізації їх юридичного самопізнання, самоутвердження, самовдосконалення, самовизначення у професійній і життєвій практиці, розвиток їх правової активності і громадянської відповідальності.

Ключові слова: гармонізація, право, юрист, юридична деонтологія, юриспруденція, конфесія, методи, педагогіка, народознавство.

ВСТУП

Постановка проблеми. Головним результатом сталого економічного розвитку краю, побудови соціально орієнтованої ринкової економіки області має стати повноцінна і здорова людина, поліпшення її життя, реалізація державно-правових заходів по забезпеченню правового захисту населення, охорони здоров'я, освіти і науки, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, створення сприятливих юридичних умов для гармонізації міжнаціональних і міжконфесійних відносин в усіх сферах

життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні питання з даної проблематики висвітлювались у працях Архангельського С. І., Бурина М. С., Воробйової Т. О., Галана А. І., Киричук А. В., Кларіна А. В., Клементьєва Є. Д., Мединського Є. Н., Сластьоніна В. А. В їх дослідженнях різноманітні погляди на дефініцію та сутність формування особистості при викладанні правових дисциплін трактується по-різному. Так, Мединський Є. Н. вважає, що основною роботою є стимулювання інтересу предмета, котрий вивчається, розвиток мовленнєвої

діяльності в контексті юридичної деонтології, формування професійного спрямування, забезпечення методологічної підготовки. Справедливо зауважує В. Сластьонін, що творча реконструкція основних структурних компонентів задачі, включення їх у нові системні зв'язки сприяють формуванню самостійного мислення студентів, оригінальності, винахідливості їх розуму, росту пізнавальної активності. С. І. Архангельський вказує, що евристика і мисленнєве моделювання відносяться до таких актів творчої мисленнєвої діяльності, які дозволяють проводити смисловий аналіз, робити висновки і узагальнення на основі причинно-наслідкових зв'язків і відносин. Як зазначає М.В. Кларін, інноваційність в сфері права як характеристика навчання відноситься не лише до дидактичної його побудови, але й до його соціально-значущих результатів.

У правничій літературі останніх років термін "інновація" зустрічається все частіше. У словнику української мови включений термін "новація" тлумачиться як нововведення [15, с. 432]. Словник інноваційних слів [14, с. 43] показує термін "новація" (від лат. *novatio*), що означає оновлення, зміна. У радянському енциклопедичному словнику термін "інновація" розглядається як новоутворення, нове явище в мові, здебільшого в галузі морфології [16, с. 493].

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування нової моделі правничої освіти в Україні, яка повинна передбачати, передусім, відхід від репродуктивної методики викладання програмового матеріалу й заміну її методикою багаторівневого та проблемного навчання.

У навчанні вирішальну роль має не кількість отриманої і засвоєної інформації, а формування в учнів та студентів умінь самостійно шукати знання, поєднувати факти у більш широкі й загальні інтеграційні системи. Потрібно відмовитися від пошуку в минулому готових взірців для діяльності в теперішньому. Рациональна модель правничої освіти повинна сприяти полегшенню процесу входження молодих людей у суспільство як його повноцінних членів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний економіко-правничий словник тлумачить поняття «інновація» як нововведення у галузі техніки, технології, організації праці й управління, які ґрунтуються на використанні науки та передового досвіду, а також використанні цих нововведень у найрізноманітніших галузях і сферах діяльності [17, с. 130].

Виходячи з вищенаведеного, "педагогічні інновації" можна тлумачити як діяльність педагогів, яка стосується змін у завданнях, методах і принципах навчання, формах організації та управління процесом навчання й виховання.

Сучасне українське суспільство щоразу більше вимагає від правничої школи формування в учнів та студентів таких розумінь і вмінь, які давали б їм у майбутньому можливість ефективно діяти в

суперечливому та розмаїтому світі, вносити в дійсність зміни й досягати успіху. Потреба в знанні минулого стає особливо актуальною, коли суспільство, як сьогодні, опиняється перед завданням ґрунтовної перебудови основ своєї організації. Вихідним пунктом у формуванні такої настанови є історико-юридичне мислення, яке здобувається під час навчання курсів з історії та права [6, с. 59-60].

Разом з тим, проблема трансформації сучасної правничої освіти залишається недостатньо висвітленою в педагогічній та методичній літературі й обмежується переважно публікаціями методичних розробок, описами впровадження окремих методів, прийомів, форм навчання, освітніх технологій. Відчувається брак системних досліджень, змін, які відбуваються у теорії й практиці навчання історії та права.

Уже наприкінці 80-х років ХХ ст. у вітчизняній історії та дидактиці створився певний ідеологічний вакуум: старі освітні орієнтири явно не відповідали часу.

Із здобуттям Україною незалежності у вітчизняній педагогіці та методиці навчання права пошук нової методології перейшов у принципово нову площину – органічного поєднання загальнодемократичних і гуманістичних засад з національними і державними. На перший план висувається необхідність формувати вміння орієнтуватися в інформації. Аналізувати її, узагальнювати, робити для себе необхідні висновки, тобто те, що пов'язане з розвитком історичного мислення.

Сучасний період висунув перед методикою викладання права нові цілі й поставив вчених, методистів, учителів-практиків, викладачів перед необхідністю переосмислення основних положень методичної науки, оскільки найважчим є руйнування стійких стереотипів мислення і поведінки, що склалися за довгий період існування уніфікованої освіти, авторитарного викладання, директивного контролю.

На тлі кризи масової свідомості, відсутності системи загальнонаціональних цінностей та орієнтирів, юридична наука поки не може запропонувати навчальним закладам нову методологію та концепцію правничої освіти. Вакуум, який утворився після падіння вульгаризованої марксистської парадигми, часто замінюється цивілізаційними, культурологічними, стадіальними, соціологічними та іншими підходами, кожен з яких акцентує увагу лише на окремих сторонах соціогенезу.

Виникла парадоксальна ситуація, коли навчальні заклади як процес безперервного духовного виробництва і духовного виховання особистості змушені функціонувати, очікуючи появу нової ідеології.

Сучасний етнічний склад населення України дає підстави твердити, що Україна є поліетнічною країною. Принаймні у першому переписі населення незалежної України зафіксовані представники 125 етносів. Серед найбільш численних етнічних спільнот України – українці (37,5 млн. – 77,8 % усього населення країни), росіяни (8,3 млн. – 17,3%), білоруси

(275,8 тис. – 0,3 %), румуни (151 тис. – 0,3 %), поляки (144,1 тис. – 0,3 %), євреї (103,6 тис. – 0,2 %), інші національності – (442,6 тис. – 1,1 %). Оскільки представники тих чи інших спільнот є носіями (більшою чи меншою мірою) своєї етнічної культури чи її елементів. То є підстави говорити про наявність у культурному просторі України цих культур або ж їхніх елементів [6, с. 72].

Інноваційний процес в юридичній освіті – це складне динамічне утворення, система з характерно вираженою власною структурою. Інновації стосуються як мотиваційних, змістових, процесуальних, так і інших структурно-системних компонентів освіти [5, с. 11-12].

Важливою складовою змістової структури педагогічних інновацій в курсі «права» є забезпечення реальних можливостей для формування загальної і професійної культури особистості педагога як умова досягнення у процесі щоденної його діяльності високого професіоналізму та інтелігентності. Це забезпечується реалізацією особистісно-діяльного і культурного підходу в усій методичній юридичній системі через її програмно-цільову і професійну спрямованість, безперервністю гуманістично-правової підготовки. Остання полягає у тому, що викладачі усіх кафедр не обмежуватимуться лише розкриттям суто наукових проблем своїх дисциплін, а й висвітлюватимуть юридично-гуманістичні аспекти, до того ж виховуватимуть відповідне ставлення студентів до культури цінностей свого народу, до загальнолюдських цінностей. Це передбачає аналіз світоглядних і методологічних проблем культури при вивченні загальнотеоретичних правових дисциплін, відродження соціальної проблематики у змісті самостійної роботи студентів та їх науково-дослідної роботи, соціально-культурне обґрунтування теми, мети і завдань курсових та дипломних робіт. Це – також розробка і впровадження міжпредметних курсів чи спецкурсів у межах спеціалізації, які б включили блоки питань (таких, скажімо, котрі стосуються власне спецкурсу, шляхів адаптації цих питань з метою трансформації у зміст відповідних навчальних предметів загальноосвітньої школи: соціальні, юридичні, соціологічні, історичні, етичні, евристичні питання), котрі є умовою цілеспрямованого поєднання різних галузей науково-технічних, правничих, природничо-математичних і гуманітарних знань як засобу підвищення виховного ефекту освіти. При цьому майбутнім учителям важливо: оволодіння цінностями народної педагогіки і юриспруденції, активізація їх юридичного самопізнання, самоутвердження, самовдосконалення, самовизначення у професійній і життєвій практиці, розвиток їх соціальної активності і громадянської відповідальності.

У цілому правничі інновації підпорядковані трансформації соціального досвіду, творчому пошуку через збагачення наявного досвіду і спирання на нього. Це вимагає перетворення характеру юридичного навчання, зокрема, щодо цільової його орієнтації, суті соціально-педагогічної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу та їх позиції в ньому. Іншими

словами, щодо управлінської структури державної служби інновацій, насамперед, варто наголосити на необхідності забезпечення органічного взаємозв'язку таких її складових, як планування, організація, керівництво і контроль. Ефективність підготовки фахівців з «права» значною мірою залежить від того, наскільки управлінська структура буде реалізована, зокрема щодо начальнико-методичного, педагогічного, соціально-психологічного, матеріального, технічного характеру, спрямованих на забезпечення підготовки педагогів-правників нового типу й реалізації інноваційного процесу в університеті загалом.

Історично складені форми і методи навчання, орієнтовані на засвоєння нових юридичних знань, виявилися не здатними забезпечити формування здібностей людини, справлятися з наростаючим потоком інформації. У центрі уваги - критерії селекції знання. Суттєво видозмінюється формула правової освіченості, яку все більшою мірою визначає не кількість знань, а загальний розвиток, культура методологічного мислення, здатність людини оперативно включати інформацію у контексті своєї діяльності [9, с. 4].

Оновлення форм, методів і прийомів юридичного навчання має бути спрямоване, в першу чергу, на відмову від відтворюючого (репродуктивного) навчання на користь творчого (продуктивного).

Розширити межі активної професійної діяльності дозволяє лише така кваліфікація, в основі якої лежать не тільки конкретні знання й уміння з «права», які старіють досить швидко, але передусім здібності і прагнення до оновлення наукового багажу самоосвітою.

Вважаючи самостійну роботу студента самоутворюючим фактором підсистеми форм, методів і засобів системи підготовки спеціалістів правознавців у вищому навчальному закладі, ми аналізуючи не заперечуємо провідне значення лекції як форми організації і методу навчання. Доцільно зазначити, що у зарубіжній вищій школі провідним методом, не зважаючи на критику, залишається лекційний метод. Але як традиційна форма організації навчальної діяльності лекція зазнала суттєвих змін [10, с. 26]. Вона є орієнтиром для самостійної роботи.

Справді, на захист лекції можна навести чимало аргументів. Так, Є. Н. Мединський, розкриваючи значення лекції як провідного методу викладання у вищому навчальному закладі, зазначив: "Хороша лекція дає студентові установку, методично готуючи його і виділяючи вузлові моменти при вивченні відомого питання [4; с. 46]. Лекція орієнтує його в необхідній для вивчення літературі, допомагаючи критично розібратися у ній. Лекція найбільш концентровано викладає систему даної юридичної науки, будучи найбільш економічним засобом викладання... Живе слово діє сильніше за книгу. Своєю переконливістю, ерудицією лектор, безпосередньо впливаючи на слухачів, оволодіває аудиторією, підвищуючи її увагу, інтерес, силу сприйняття. Емоційний момент лекції, поєднуючись із пізнавальним, підсилює останній. Лекція має виховне

значення." [12, с. 30].

Застосування рейтингової системи обліку успішності сприяє систематичному вивченню упродовж періоду навчання викладачами і студентами рівня розвитку професійного правового мислення (переборюючи недоліки традиційної системи одномиттєвого визначення на іспиті або на заліку), що дає можливість говорити про розвиток професійних здібностей, самостійності і креативності молодого педагога [13, с. 48].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результатом дослідження стала апробація окремих евристичних методів, які застосовуються в зарубіжних вузах для розв'язання педагогічної проблеми розвитку творчості студентів. Мова йде про такі методи, як аплікації теорій, комбінування кількох теорій, дефініцій, експериментального безпорядку, протиріч, оновлення, рекодифікації. Реалізація у навчанні методу дефініцій (визначення передбачених для вивчення декларованих викладачем або спостережуваних студентами явищ) сприяє оволодінню вимогами, які мають відповідати визначенню юридичних понять. Широке застосування інших названих вище методів, сприяє глибокому

усвідомленню студентами функцій методологічного знання, розвитку здібностей до аналізу і синтезу, конкретизації і узагальнення, доказовості і спростування, формулюванню і перевірці гіпотез, обґрунтуванню своїх тверджень і впорядкуванню знань, веденню дискусій, постановці проблем і пошуку їх рішень.

Значний вплив на рівень професійної юридичної практичної підготовки має застосування методу комбінування кількох теорій, який передбачає поєднання різних прийомів роботи, методу оновлення, тобто пристосування до вимог часу відомої класичної теорії; методу постановки відомої задачі відносно нової ситуації. Пошук розв'язку професійно-правничих задач активізує пізнавальну мовленнєву діяльність, сприяє широкій опорі на методологічні знання, випробування варіативних підходів, використання евристики і мисленнєвого моделювання, а в більш широкому плані - мисленнєвого експерименту. Метод евристики застосовується, в основному, за недостатності необхідних даних, при цьому за його допомогою розглядаються способи, шляхи і правила розв'язання поставлених задач на основі вільних роздумів. Евристичний метод лежить також в основі і тактиці пошуку способів розв'язання (обґрунтування, передбачення, спостереження), він вимагає також застосування мовленнєвого моделювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе. Его закономерные основы и методы. / С. И. Архангельский – М., 1980. – 125 с.
2. Бурин М. С. Понятия и функции методологии педагогики / М. С. Бурин // Советская педагогика. – 1990 – №10. – С. 77- 84.
3. Воробьева Т. О. Опыт создания методики профотбора / Т. О. Воробьева // Советская педагогика. – 1971. – № 8. – С. 70-72.
4. Галан А. И., Тарасюк Л. Н., Цейкович К. Н. Основные тенденции развития высшего образования в развитых зарубежных странах // Проблемы зарубежной высшей школы / А. И. Галан, Л. Н. Тарасюк, К. Н. Цейкович – М., 1988. – Вып. 2 – С. 46-50.
5. Гунда Г. В., Сагарда В. В. Інновації у підготовці фахівця в умовах класичного університету / Г. В. Гунда, В. В. Сагарда – Ужгород, 2000. – 44 с.
6. Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух – К., 2004. – 242 с.
7. Закарпаття 2002-2004. Економічне зростання, соціальна стабільність, гуманітарний розвиток. – Ужгород, 2004. – 93 с.
8. Киричук А. В. Актуальные проблемы формирования личности воспитателя общеобразовательной школы в педвузе. – К., 1984. – 62 с.
9. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования. – Рига, 1998. – 69 с.
10. Клеметьев Е. Д. Социально-философские аспекты образования // Вопросы философии. – 1984. – № 11. – С. 26-30.
11. Концепція сталого розвитку Закарпаття. – Ужгород, 2004. – 69 с.
12. Мединский Е. Н. Лекции в педагогическом процессе педвуза // Педагогическое образование, 1993 – №3.- С. 26-33.
13. Слостенин В. А. Перестройка педагогического образования в СССР // Перспективы, вопросы образования. – 1990. – № 2. – С. 147-151.
14. Словник іншомовних слів. - К., 1995. – 523 с.
15. Словник української мови: У 11-й т. – К., 1997. – Т. 5. 521 с.
16. Советский энциклопедический словарь. Изд. 4. – М., 1987. 560 с.
17. Современный экономический словарь – М., 1996. – 346 с.

Малец Александр Емельянович

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ПРАВОВЫХ ДИСЦИПЛИН НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье речь идет о создании благоприятных правовых условий для гармонизации межнациональных и между конфессиональных отношений во всех сферах жизнедеятельности края; о современных методах овладения ценностями юриспруденции и народоведения, активизации их юридического самопознания, самоутверждения, самосовершенствования, самоопределения в профессиональной и жизненной практике, развитие их правовой активности и гражданской ответственности.

Ключевые слова: гармонизация, право, юрист, юридическая деонтология, юриспруденция, конфессия, методы, педагогика, народоведение.

O. Malets

FORMATION OF IDENTITY IN TEACHING LAW COURSES AT THE PRESENT STAGE

The article deals with the creation of an enabling legal environment for harmonization of interethnic and interfaith relations in all areas of the province; the modern methods of mastering the values of law and ethnology, activation of legal self-knowledge, self-assertion, self-improvement, self-determination in a professional and practical life, the development of legal activity and civil liability.

Key words: harmonization, law, lawyer, legal ethics, law, confession, methods, pedagogy, ethnology.

Одержано: 14.06.2014 р.